

P O L S K A A K A D E M I A N A U K
I N S T Y T U T H I S T O R I I

POLSKI SŁOWNIK BIOGRAFICZNY

JAROSŁAW — KAPLIŃSKI SEWERYN

TOM XI

WROCLAW — WARSZAWA — KRAKÓW
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1964—1965

Kr. 1911 s. 178, *Script. Rer. Pol.*, XXI; Księgi podskarbińskie, cz. 2; — *Arch. Państw. w Kr.*: *Arch. m. Krakowa rkp.* nr 446 p. 333, nr 449 p. 622—3, *Arch. m. Kazimierza rkp.* nr 13 p. 845, nr 20 p. 866—7, nr 23 p. 448, nr 26 p. 225—6; — Materiały dostarczone przez B. Olszewicza.

Stanisława Pańków

Kalaj (Kalay) Janusz ob. **Kalaj** Janusz

Kalandyk Józef (1898—1952), podpułkownik W. P. Ur. 22 II w Niechorzu w pow. rzeszowski, syn Stanisława i Katarzyny. Po ukończeniu 6 klas gimnazjum klasycznego w Rzeszowie wstąpił w sierpniu 1914 r. do Legionów. Jako szeregowiec brał udział w walkach I Brygady, był dwukrotnie ranny. Po rozwiązaniu Legionów w r. 1917 wcielony do wojska austriackiego, uczestniczył w kampanii 1917—8 na froncie włoskim. W sierpniu 1918 r. został odkomenderowany do szkoły oficerskiej w Mürrzuslag pod Wiedniem. W listopadzie 1918 r. wstąpił do W. P. i został mianowany podporucznikiem. W wojnie 1919—20 dowodził w stopniu porucznika kompanią w 23 p. piechoty. Po wojnie zdał maturę. Zweryfikowany w stopniu kapitana pełnił do r. 1924 funkcję dowódcy kompanii w 23 i 59 p. piechoty. Od 1924 r. do 1927 był w Centralnej Szkole Strzelniczej w Toruniu jako wykładowca broni piechoty. W r. 1927 przeniesiony do Departamentu Piechoty Min. Spraw Wojsk. na stanowisko referenta uzbrojenia, został równocześnie członkiem komisji zakupu broni małokalibrowej dla piechoty i w tym charakterze dwukrotnie wyjeżdżał do Belgii. W r. 1928 awansowany do stopnia majora, a w r. 1934 w stopniu podpułkownika został w kwietniu t. r. przeniesiony do Dowództwa Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP) na stanowisko szefa wydziału wyszkolenia. W l. 1935—8 był komendantem Centralnej Szkoły dla Podoficerów KOP w Osowcu. W r. 1937 ukończył kurs dowódców pułków w Centrum Wyszkolenia Piechoty w Rembertowie. Od września 1938 r. był zastępcą dowódcy 40 p. piechoty we Lwowie, a od 10 III 1939 r. dowódcą pułku. W czasie kampanii 1939 r. od 8 IX, K. na czele tego pułku brał udział w obronie Warszawy. Powierzono mu dowództwo eksponowanego odcinka Woli i Ochoty, których K. bronił umiejętnie i z osobistą odwagą do samego końca. Na podkreślenie zasługuje zakończony sukcesem trzykrotny bój (26 i 27 IX) o parowozownię na Dworcu Zachodnim. Za swą działalność bojową odznaczony został Krzyżem *Virtuti Militari* IV kl. Po kapitulacji Warszawy dostał się do niewoli niemieckiej i przebywał w obozach X A Itzehoe i Sandbostel. W r. 1941 (podejrzany o organizowanie ucieczki z Oflagu) osadzony w więzieniu w Hamburgu, następnie przeniesiony został do obozu II c w Woldenbergu (Dobiegniewo). Do kraju wrócił w r. 1945 i pra-

cował w agencji morskiej GAL w Gdyni. W listopadzie 1949 r. opuścił Gdynię i powrócił do Warszawy na Wołę. Zmarł ok. 16 I 1952 r.

K. opublikował m. in. *Nowe typy broni towarzyszącej* („*Przegl. Piechoty*“ 1929 II, IV, V) oraz *Powojenne typy i rozwój broni maszynowej piechoty* („*Przegl. Piechoty*“ 1929 X—XI). K. otrzymał odznaczenia: *Virtuti Militari* kl. IV i V, Krzyż Walecznych 3 krotnie, Złoty Krzyż Zasługi.

Głowacki L., *Obrona Warszawy i Modlina na tle kampanii wrześniowej*, Wyd. 2., W. 1964; Porwit M., *Obrona Warszawy, wrzesień 1939*, W. 1959; tenże, Płk J. K., „*Stolica*“ 1964 nr 20 s. 6—7 (fot.); Rómmel J., *Za honor i ojczyznę W. 1959*; — *Centr., Arch. Wojsk.*: Akta personalne; — Informacje syna K-a, Kazimierza.

Jan Ciałowicz

Kalandyk Stanisław (1885—1940), profesor fizyki Uniw. Pozn. Ur. 24 XI w Kamieńcu Podolskim, w polskiej rodzinie mieszczańskiej, jako siódme dziecko Józefa i Józefy z Piątkowskich. Gimnazjum ukończył w r. 1903 w Kamieńcu Podolskim, ze złotym medalem. Studia na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Uniw. Kijowskiego ukończył w r. 1908. Karierę naukową rozpoczął od asystentury w Zakładzie Fizyki Uniw. Kijowskiego pod kierunkiem prof. J. J. Kosogonowa. W r. 1911 habilitował się na docenta fizyki, po czym wyjechał na 3 lata za granicę. Najpierw przebywał w Lipsku u des Coudresa, później w Anglii, gdzie pracował naukowo pod kierunkiem sławnych fizyków J. J. Thomsona (Cambridge), E. Rutherforda (Manchester). Po powrocie do Kijowa w r. 1914 kontynuował pracę naukową na Uniw. Kijowskim, gdzie jako docent wykładał również fizykę. Okres pierwszej wojny światowej, jak i rewolucji październikowej przetrwał w Kijowie. Brał żywy udział w akcji oświatowej Polonii kijowskiej. W r. 1917, kiedy powstało Polskie Kolegium Uniwersyteckie, objął katedrę fizyki i utrzymał ją aż do likwidacji kolegium w r. 1919. Nie przerwał również pracy naukowej na Uniw. Kijowskim. W r. 1918 uzyskał stopień naukowy magistra, po czym został powołany jako profesor zwyczaj. na katedrę fizyki w Taurydzie; wolał jednak przyjąć równocześnie ofiarowywaną mu katedrę fizyki na Uniw. Kijowskim.

W listopadzie 1921 r. wrócił do Polski i objął katedrę fizyki na Wydziale Lekarskim w Uniw. Pozn. W r. 1922 mianowany zastępcą profesora, jeszcze w t. r. otrzymał nominację na profesora zwyczaj. Zorganizował jedyny wówczas w Polsce Zakład Fizyki na Wydziale Lekarskim. W Zakładzie tym kształcił studentów medycyny, rolnictwa, leśnictwa i wychowania fizycznego, jak i rozwinął pracę naukowo badawczą. Był jednym z najwybitniejszych wykładowców-dydaktyków Wydziału Lekarskiego. W r. 1927 wydał *Wykłady*

dla studentów medyków, a w 1934 pierwszy w Polsce *Podręcznik fizyki dla medyków i biologów*. Prace naukowe K-a poświęcone były głównie zagadnieniom jonizacji w płomieniu, w eksplozjach oraz emisji termojonowej metali w atmosferze gazów. W r. 1939 został wybrany dziekanem Wydziału Lekarskiego Uniw. Pozn. K. brał czynny udział w pracach Polskiego Tow. Fizycznego.

Wybuch wojny przerwał działalność K-a. W październiku 1939 r. został aresztowany przez gestapo pod zarzutem utrzymywania łączności radiowej z władzami polskimi na Zachodzie i uwięziony w Forcie VII, miejscu kaźni wielu polskich patriotów. Dn. 28 I 1940 r. został przez Niemców zastrzelony. Dn. 10 V 1957 r. został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Polonia Restituta. K. był żonaty od lutego 1921 r. (w Kijowie) z Ewą Wierą Anufrieff. Małżeństwo było bezdzietne. Po śmierci męża otrzymała wdowa, mieszkająca w Poznaniu, rentę specjalną, będącą uznaniem zasług K-a dla nauki polskiej.

Łoza, Czy wiesz, kto to jest? (tu data ur. 24 II); Olszewicz, Lista strat kultury pol.; — Uniwersytet Poznański w pierwszych latach swego istnienia 1919, 1919—20, 1920—21, 1921—22, 1922—23 za rektora H. Święcickiego. Księga Pamiątkowa, P. 1924; Uniwersytet Poznański 1939—1945, P. 1946 s. 9, 63; Wrzosek A., Wspomnienie pośmiertne. Sp. prof. S. K., „Now. Lek.” 1947 z. 2 (bibliogr. prac K-a).

Andrzej Piławski

Kaldenbach Krzysztof (1613—1698), poeta łaciński, niemiecki i polski, profesor uniwersytetu w Królewcu i Tybindze. Ur. 11 VIII w Świebodzinie na ziemi lubuskiej w rodzinie mieszczańskiej. Uważał się za Ślązaka. Naukę pobierał najpierw, zdaje się, w pobliskim Frankfurcie n. Odrą, jak to można wnosić ze zniekształconego wpisu do matrykuły uniwersyteckiej pod datą 1628: «Christophorus Callenbach (sic) Svibusiensis puer», a później w Królewcu (wpisany dwukrotnie: w 1631 i 1633). W r. 1639 był konrektorem staromiejskiej szkoły królewieckiej, a od 27 VIII 1646 r. prorektorem tejże uczelni. Jako wykładowca poezji i retoryki organizował dla młodzieży imprezy teatralno-muzyczne oparte na jego pomysłu tekstach i melodiach. Z tego zakresu znane są: *Hercules am Wege der Wollust und Tugend* (program z r. 1641) i *Babylonien-schafft oder Tragödie aus Daniel III* (1646). Służyły one głównie wychowaniu moralnemu, podobnie jak wydane w tym czasie łacińskie kazania adwentowe (*Homiliae adventuales*, Lugduni Batavorum 1645), dedykowane gdańszczaninowi Michałowi Behmowskiemu.

Drugą kierunek twórczości K-a wyznaczają liczne wiersze okolicznościowe i religijno-moralne,

wydawane w formie ulotek i całych zbiorów. Wśród nich zasługuje na uwagę «poemat» refleksyjny *Holdowna Klio albo Na hold i przysięge którą... Władysławowi IV... względem krain pruskich uczynił... książę Fryderyk Wilhelm, margrabia magdeburgski* (Królewiec 1641), pisany poprawną polszczyzną i świadomie nawiązujący do „Proporca“ J. Kochanowskiego. Na odwrocie karty tytułowej zamieścił K. wiersz *Do sławnej Nacyey Polskiej*. Próbuąc «polskiej miodowej wymowy» ubolewał, że się dotąd język «słowiański krył doma, nie szedłszy na świat». Złożenie holdu dla króla polskiego kazał kurfielowi uważać za zaszczyt. Wielbił wielkość Polski, ale także zasługi margrabiego dla Prus. Wspomina Chrobrego i Śmiałego, ale także zasługi misyjne Krzyżaków, przemilczając Grunwald. Władysława IV opiewał ponadto w kilku wierszach łacińskich, podobnie jak później witał wstąpienie na tron Jana Kazimierza (*Lyricorum lib. III. Rhythmorum lib. I alterque miscellaneorum*, Brunsbergae 1651), a królowej Cecylii Renacie poświęcił jedną księgę swoich *Deutsche Grab-Gedichte* (Elbing 1648), zawierających liczne elegie i moralia. Na jego twórczość wywarła duży wpływ poezja Kochanowskiego, nie tylko łacińska (np. w jednym z wierszy do Henryka Kółbe stosuje parodię pieśni 23 ks. II «księcia poetów polskich», jak nazywa autora „Trenów“).

Do przyjaciół K-a należeli m. in. Szymon Dach i gdański poeta Jan Piotr Titius. Otrzymał w r. 1655 stopień magistra, po roku, głównie zdaje się dla niechęci w stosunku do Szwedów, przeniósł się K. do Tybingi, gdzie w tamtejszym uniwersytecie wykładał sztukę poetycką, wymowę i historię. Pozostawał tam w kręgu R. Robertina. Wtedy napisał «szukę rymotwórczą» poezji niemieckiej w 4 pieśniach pt. *Poetica germanica seu de ratione scribendi carminis Teutonici* (Nürnberg 1664). Inne utwory tego okresu, zresztą nieliczne, ustępują miejsca królewieckim. K. należy do poetów zapomnianych i niedocenianych. Zajmuje też pewną pozycję w dziejach muzyki niemieckiej: m. in. podłożył melodie pod pieśni swego zbioru *Deutsche Sappho* (Königsberg 1651). Zmarł w Tybindze 16 VII 1698 r.

Estreicher (bibliografia b. niepełna; większość druków K-a znajduje się w B. Gdań. PAN i B. Uniw. w Tor.); Jocher; Allg. Dt. Biogr.; Altpreuss. Biogr.; — Arnoldt D. H., *Ausführliche u. mit Urkunden versehene Historie d. König. Universität, Königsberg 1746—69* I 518, *Zusätze* s. 101; Geddecke K., *Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung aus den Quellen*, Dresden 1881 II; Moeller R., *Geschichte des Altstädtischen Gymnasiums zu Königsberg, Königsberg 1847—9* I 17, III 15; Müller-Blatau K., *Deutsche Staatenbildung und deutsche Kultur in Preussenlande, Königsberg 1931* s. 265; Pisanski G. Ch., *Historia literaria Prussiae, Regiomonti 1765*; — *Matrikel d. Albertus-Univ. zu Königsberg, I.*

Edmund Rabowicz